

حوکمی کرین و فروشتنی

نالتون و زیو به قهرز

م / محسن محمود سلیمان

پیش نویژو و تار خوینس مزگه و تیس

صلاح الدین له زه رایه ن

ئه لئی شه یاتینی دهستی لی وه شاندون، چونکه ئه وان ئه یان ووت کرین و فروشتنیش ههروه کو ریبیا وایه (ههردووکیان به لای کافره کانه وه یه کسانن)، به لام خوای گه وره کرین و فروشتنی هه لال کردوو هه ریبای هه رام کردوو، پاشان هه ر که سیک ناموژگاری په روه ردگاری پی گه یشته وازی له سو خواردن هینا ئه و چاوپوشی لی ده کریت له و سو هی که له پیشدا خواردویه تی واته: بهر له دابه زینی حوکمی هه رام بوونی سو، به لام هه ر که سیک له دوای دابه زینی ئه م حوکمه گه رایه وه بو سو خواردن نا ئه وانه ده بنه هاوپی ئاگرو به هه میشه ی تیایدا ده میننه وه .

هه ر بویه مامه له کردن به ریبیا به هه ر شیویه که بیت هه رامه و یه کیکه له گونا هه گه وره کان، چونکه ئیعلان کردنی جهنگه له گه ل خواو پیغه مبه ردا ﷺ وه ک خوای گه وره فه رموویه تی:

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه اجمعين .

به یارمه تی خوای گه وره و میهره بان به کورتی حوکمی کرین و فروشتنی نالتون و زیو به قهرز پوون ئه که مه وه چونکه ئه بینین زوریک له موسلمانان دوو چاری ئه م جوړه به یعه بوونه، به راستی یه کیکه له و شتانه ی که ده که ویته ژیر حوکمی ریبیا وه کرینو فروشتنی نالتون و زیوه به قهرز، وه خوای گه وره ش فه رموویه تی: ﴿الَّذِي

يَاكُلُونَ الرِّبَا لَا يَتُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي

يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا

الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ

جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ

إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿البقرة: ۲۷۵﴾ .

واته: ئه و که سانه ی که ریبیا ده خون کاتیک زیندو ده بنه وه له روژی دواییدا هه ر

به جو یان به خورما، یان ئالتون به زیو
ئها دروسته به زیادو که م بفروشریت به لام
نابیت قهرزی تیدا بیّت.

یان بریتیه له وهرنه گرتنی ماده
ریبه و بیه کان دهست به دهست له کاتی
کرینو فروشتنداو دواختنی بو کاتیکی
تر 0

جوړه کانی ريبا

ریبا به شیوه یه کی گشتی ده کریت به دو
به شه وه:

1- ربا الفضل: واته زیاد کردن 0

بریتیه له فروشتنی شتیک به زیاتر له
کیشی خوئی، یان پاره یه که به زیاتر له
ئندازه ی خوئی به حازر 0

وهک فروشتنی یه که کیلو گنم یان جو یان
خورمای چاک به زیاتر له کیلویه که له
جنسه که ی خوئی، وه هه روه ها وهک
فروشتنی سه د دینار به سه دو ده دینار،
یان دولاړیک به دوو دولاړ 00000 به
حازر 0

که واته بو چاره سه ر کردنی ئه م کیشه یه
پیویسته گنمه خراپه که بفروشیّت و پاشان
به پاره که ی گنمی چاک بکریّت، یان
ئالتونه به کارهینراوه که بفروشیّت و پاشان

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ
الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ
اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ زُجُورٌ وَأَمْوَالِكُمْ
لَا تَطْلُمُونَ وَلَا تَظْلَمُونَ﴾ (البقرة: ۲۷۸-۲۷۹)

واته: ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه
ملکه چی فه رمانه کانی خوای گه وره بنو
سنور شکینی مه که ن و واز بینن له
پاشماوه ی ئه و سووه ی که به لای
خه لکه وه یه هیشتا ئه گه ر ئیوه باوه پرداری
ته واون، خو ئه گه ر دهستان له سو خوئی
هه لئه گرت ئه و ئیعلانی جه نگیکی گه وره
بکه ن له گه ل خواو پیغه مبه ره که یدا ﴿اللَّهُ﴾ خو
ئه گه ر دهست له سو خوئی هه لگرن و
په شیمان ببنه وه ئه و سه رمایه کانی خو تان
به ته نهاو بی سو له قه رزاره کان بسه ننه وه،
ئیتر نه ئیوه له قه رزاره کان سته م بکه ن نه
ئه وانیش سته متان لی بکه ن).

پیناسه ی ريبا

(ریبا) یان (سو) بریتیه: له وه رگرتنی
هر زیاده یه که له به رامبه ر کیشی ماده یه کی
ریبه وی تر که هاو جنسی خوئی بیّت، وهک
گنم به گنم یان ئالتون به ئالتون، به لام
هه رکاتیکی هاو جنسی خوئی نه بوو وهک گنم

فَإِذَا اخْتَلَفَتْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَيُعْبَأُ كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ (1).

واته: پیویسته له کاتی کرینو فروشتندا ئالتون به ئالتون، زیو به زیو، گهنم به گهنم، جو به جو، خورما به خورما، خوئی به خوئی، وهك يهك بن له کیشداو بی زیادو کم، وه دست به دستیش بیته واته قهرزی تیادا نه بیته، به لام هر کاتی که شتانه له گهل هاو جنسی خوئی کرینو فروشتنی پی نه کرا ئهوا دروسته کرینو فروشتنی پی بکن به لام به و مرجهی دست به دست بیته و قهرزی تیادا نه بیته 0

له نه نجامی وورد بوونه وه له م فرموده یه ی سهر وه بومان دهرده که بیته که نه و شتانه ی کرینو فروشتنی پی دهرکریته نه گهر هاو جنسی یه کتر بوون وهك ئالتون به ئالتون گهنم به گهنم 0000 پیویسته دوو مرجهی تیادا بیته دی

یه که م: پیویسته له کیشدا وهك يهك بیته، واته زیادو که می نه بیته 0
دوهم: وه پیویسته دست به دست بیته، واته: قهرزی تیادا نه بیته 0

(1) (رَوَاهُ مُسْلِمٌ).

ئالتونی تازه ی پی بکریت، وهك پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی کرد به بیلال ﷺ که خورما خراپه که ی خوئی بفروشیته و به پاره که ی خورمای چاک بکریت.

2- ربا النسیتة: واته ریبای دواخستن 0

وه ریبای نه سیئه ش دهرکریته به دوو به شه وه:

یه که م / بریتییه له زیاد کردنی نه و پاره یه ی که دهریته به قهرز پیدراو به رامبه ر دریژ کردنه وه موده ی قهرزه که، نه م جوره یان کوتومت ریبای سهرده می نه فامی بووه پیش ئسلام.

دووه م / بریتییه له دواخستن یه کیک له و دوو جنسه ی که کرینو فروشتنه که ی پیده کریته له کاتی مامه له که دا، وهك کرینو فروشتنی ئالتون و زیو به قهرز، یان کرینو فروشتنی پاره به قهرز وهك دؤلار، دینار، تمه ن، یورو 0000

عوباده ی کوری صامت ﷺ له پیغه مبه ره وه ﷺ فرموده یه وهك ده گپریته وه که فرموده یه تی: (الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ، وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ، وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ، وَالْمِلْحُ بِالْمِلْحِ، مِثْلًا بِمِثْلٍ، سَوَاءٌ بِسَوَاءٍ، يَدًا بِيَدٍ،

پيويسته دهست به دهست بيٽ وقه رزی
تيدا نه بيٽ) ﴿١﴾ .

بو زياتر به رچاو روونی موسلمانان چهند
فته وايه کی دهسته ی گه وره زانايانی
هاوچهرخ له م باره يه وه دهخه ينه روو:

1- پرسيار له شيخ بن باز کرا (ره حمه تی
خوای لي بيٽ) ده رباره ی حوکمی
گوړينه وه ی نالتونی کون به تازه ؟

له وه لامدا فه رمووی: (پيويسته له پيشدا
نالتونه که ی خووی پي بفروشيٽ و پاره که ی
لي وه برگريٽ پاشان نه گه ر ويستی به نرخي
روژ نالتونی تازه ی لي بکريٽ، به لام دروسته
نالتون بفروشيٽ به غيري مه وادی ريبه وی
وهک سه ياره، قوماش، گهنم، جو به
قه رز....) ﴿٢﴾ .

2- پرسيار له شيخ ئين عوسه يمین کرا
(ره حمه تی خوای لي بيٽ) ده رباره ی
حوکمی کړين و فروشيٽی نالتون به قه رز0
له وه لامدا فه رمووی: (کړين و فروشيٽی
نالتون به قه رز حه رامه به کو دهنگی

به لام نه گه ر له گه ل هاو جنسی خووی کړينو
فروشيٽی پي نه کرا نه و ته نها يه ک مه رجي
تيدا پيويسته نه ويش نه وه يه دهست به
دهست بيٽ وقه رزی تيدا نه بيٽ، وهک
کړيني نالتون و زیو به پاره ی حازر 000
که واته کړين و فروشيٽی نالتون و زیو به
قه رز يان هه نديکی به قه رزو هه نديکی به
حازر دهکه ويټه ژير نه م بابه ته وه و ريبايه،
نيتر جياوازی نييه له نيوان نه و که سانه ی
که ته نها به شی پيداويستی خويان ده کړن
يان نه و زه رهن گه رانه ی که به جومله
دهيکړن بو بازگانی پيکړدن 0

وه نه مه ی که ووتمان له پيشه وه کو دهنگی
زانايانی له سه ره وهک ئيمامی نه وه وی و
وه زير ابن هوبه يره و ئين حه جهر
(ره حمه تی خوایان له سه ر بيٽ)
ده فه رموون: هه موو زانايان کو دهن گن
له سه ر نه وه ی که دروست نييه نالتون به
نالتون، زیو به زیو کړين و فروشيٽی پيوه
بکريٽ ئيلا پيويسته وه زن به وه زن بيٽ وه
دهست به دهست بيٽ واته: قه رزی تيا دا
نه بيٽ، به لام نه گه ر نالتون به زیو بو نه و
دروسته له کيشدا جياوازين به لام هه ر

(2) (المجموع: 392 / 9، واختلاف الأئمة العلماء:

358/1، وفتح الباري: 380/4، والمغني: 12/4، والفقه

على مذاهب الأربعة: 174/2) 0

(3) (فتاوى إسلامية: 770/2) 0

بفروشتیت و پاره‌که‌ی لی وه‌برگریٲ پاشان
ئه‌گه‌ر ویستی ئالتونی تازه‌ی له لا بکریٲ،
یان له زه‌رپه‌نگه‌ریکی تری بکریٲ، وه
ئه‌مه‌یان باشته‌ه) (۱)

5- وه‌ه‌روه‌ها پرسپاری لی کرا ده‌رباره‌ی
گوپینه‌وه‌ی ئالتونی کۆن به تازه له‌گه‌ل
پیدانی کریی دروست کردن؟

له‌وه‌لامدا فه‌رمووی: (دیسان ئه‌مه‌ش
حه‌رامه‌و ئه‌چیته ژیر حوکمی ریباهه،
هه‌روه‌ک وتمان با ئه‌وه‌ی خوئی بفروشتیت و
پاره‌که‌ی وه‌برگریٲ پاشان ئالتونی تازه
بکریٲ، به‌لام ئه‌گه‌ر که‌سیک پارچه‌یه‌ک
ئالتون بیات بو لای زه‌رپه‌نگه‌ریک بوئی
دروست بکات وه دواتر کریی دروست
کردنه‌که‌ی بداتی ئه‌وا له‌م حاله‌تدا دروسته‌و
ناچیته ژیر حوکمی ریباهه) (۱)

6- پرسپار کرا له لیژنه‌ی دائیمه‌ی فه‌توا
ده‌رباره‌ی حوکمی پاره‌ گوپینه‌وه‌ به‌ قهرز؟
له‌وه‌لامدا فه‌رموویان: (گوپینه‌وه‌ی دینار به
ریال یان به‌ دۆلار دروسته‌ به‌و مه‌رجه‌ی
قه‌رزی تیادا نه‌بیٲ به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک، خو

هه‌موو زانایان چونکه‌ ریبای نه‌سیئه‌یه‌ وه‌ک
له‌ فه‌رموده‌که‌ی عوباده‌ی کوپی سامت دا
هاتوه (ﷺ) (۱) 0

وه‌ هه‌روه‌ها موفتی پیشوی سعودیه شیخ
محمد بن ابراهیم (ره‌حمه‌تی خوی لی بیٲ)
له‌ وه‌لامی پرسپاریکدا له‌سه‌ر کرپن و
فروشتنی ئالتون به‌ قهرز فه‌رموویه‌تی:
(کرپن و فروشتنی ئالتون به‌ پاره‌ی سه‌رده‌م
پیویسته ده‌ست به‌ ده‌ست و حازر بی خو
ئه‌گه‌ر وانه‌بیٲ ریبایه) (۱) 0

4- پرسپار له شیخ ئیبن عوسه‌یمین کرا
(ره‌حمه‌تی خوی لی بیٲ) له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی
که‌ هه‌ندیک له زه‌رپه‌نگه‌ره‌کان به‌مه‌رجیان
داناوه بو کرپنی ئالتونی کۆن له فروشیار
پیویسته ئالتونی تازه‌ی لی بکریٲ؟

له‌وه‌لامدا فه‌رمووی: (ئه‌مه‌ش به‌هه‌مان
شیوه دروست نییه چونکه ئه‌مه‌ فیلیکی
تره بو کرپن و فروشتنی ئالتون به ئالتون
به کیشی زیاتر، وه فیل کردن له شهرع دا
حه‌رامه، چونکه یاری کردنه به حوکمه‌کانی
شهرع، به‌لام ئه‌گه‌ر هیچ ریکه‌وتنیک له
نیوانیاندا روونه‌دات ئالتونی خوئی پی

(6) (فتاوی اسلامیة: 773/2).

(7) (فتاوی اسلامیة: 773/2).

(4) (فتاوی اسلامیة: 0/775/2)

(5) (فتاوی الشیخ محمد بن ابراهیم: 0/107/7)

چونکه ههردووکیان هاوبهشن له عیله تی
ریبا (که بریتییه له (الشمیة) واته: ئالتون و
زیو وهك پاره حیسابیان بۆ دهکریت که بۆ
کپین و فرۆشتن به کار

دههینرین ههروهك زانایان و پسپۆرانی
بوارى شهریعهت و ئابوری ئیسلامی به
پوونی ئەمهیان رۆشن کردۆتهوه, بۆ زیاتر
ئاشنا بوونت ئەتوانیت سهیری ئەم
سهرچاوانه ی لای خوارهوه بکهیت:

- 1- أبحاث هيئة كبار العلماء (1/88_93).
 - 2- فتاوى اللجنة الدائمة (13/398).
 - 3- مجموع الفتاوى لشيخ الإسلام ابن تيمية (19/551).
 - 4- إعلام الموقعين لابن القيم (1/136).
 - 5- الموسوعة الكويتية (36/321).
 - 6- الفقه الاسلامي وأدلته (5/409).
 - 7- الفتاوى الاقتصادية (1/60).
- خوازیارم له خوای پهروهردگار له گوناھی
هه مو لایه کمان ببوریت و یارمه تیمان بدات
بۆ هه مو کاریکی چاک.

وصلی الله وسلم علی سیدنا ونبینا محمد
وعلی آله وصحبه اجمعین.

ئهگه رقه رزی تی کهوت ئەوا ده بیته
ریبا (۱).

له کۆتاییدا:

1- دواکارم له موسلمانان که ئیتر واز له م
جۆره کپین و فرۆشتنه بهینن چونکه
به دلنیا ییه وه ریبا یه.

2- پێویسته هه ر که سیک به ئەندازه ی ئەو
پاره یه ی که پێیه تی ئالتون بکریت به
حازر, یان لای که سیک پاره به قه رز
بێنیت و ئالتونه که به حازر بکریت.

3/ ئالتون و زیو و پاره به هه یچ شیوه یه ک
دروست نییه کپین و فرۆشتنیان پێوه
بکریت له گه ل یه کدا به قه رز, واته پێویسته
دهست به دهست بێت به حازر وه ک کپینی
پاره به پاره, یان ئالتون به ئالتون, یان
ئالتون به پاره, یان زیو به پاره.

4- وه ههروهها پێویسته له سه ر
زه ره نگه ره کانیش که خویان ئالتون به
قه رز نه هینن وه به قه رزیش نه یفرۆشن,
چونکه جیاوازی له نیوان کپیارو فرۆشیاردا
نییه وه بۆ ههردووکیان ریبا یه.

5- وه پاره ی ئەمڕۆ به هه موو
جۆره کانیه وه حوکمی ئالتون و زیوی هه یه,